

СИЛАБУС
освітньої компоненти
Травмоінформований підхід та психосоціальний супровід
у соціальній роботі
2026-2027 навчальний рік

Освітня програма: «Поствоєнна соціально-психологічна реінтеграція».

Спеціальність: П10 Соціальна робота та консультування.

Галузь знань: І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення.

Рівень вищої освіти: другий (магістерський).

Викладач	Старинська Олена Віталіївна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/starynska-olena-vitaliyivna/
Контактний тел.	+380957907809 (Viber, Telegram)
E-mail викладача:	el.starinskaya@gmail.com
Графік консультацій	з 15.00 до 18.00 вівторок та четвер

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
заочна	5/150	6	4	140	екзамен
денна	5/150	20	20	110	екзамен

Семестр: осінній.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: психологічна травма, травматичний досвід, травматичні реакції, наслідки травматизації, травмоінформований підхід, психосоціальна підтримка, соціальне функціонування, первинна стабілізація, соціальна робота, професійна стійкість.

Мета курсу: формування професійної компетентності фахівців із соціальної роботи щодо розуміння психологічної травми та її можливого впливу на поведінку, комунікацію, соціальне функціонування і взаємодію людини із системою соціальних послуг, а також здатності застосовувати психологічні знання у здійсненні травмоінформованого психосоціального супроводу.

Курс спрямований на формування здатності розпізнавати можливі травматичні реакції та пов'язані з ними потреби, ризики й ресурси отримувачів соціальних послуг; застосовувати принципи безпеки, довіри, прозорості, співпраці, вибору та розширення можливостей людини; здійснювати первинну стабілізацію і психосоціальну підтримку в межах професійної компетентності фахівця із соціальної роботи; запобігати повторній травматизації під час оцінювання потреб, надання соціальних послуг, документування та професійної комунікації.

Особлива увага приділяється розумінню меж компетентності соціального працівника, своєчасному розпізнаванню ситуацій, що потребують залучення психолога, психотерапевта, психіатра, медичного, реабілітаційного чи іншого фахівця, а також організації професійної взаємодії та перенаправлення. Мета курсу реалізується на засадах прав людини, недискримінації, поваги до гідності та автономії отримувача послуг, гуманістичних і демократичних цінностей, соціальної відповідальності та професійної етики, відповідно до цілей сталого розвитку, зокрема ЦСР 4 «Якісна освіта» та ЦСР 10 «Зменшення нерівності».

Предмет курсу: теоретичні засади психологічної травми, її можливих психологічних, поведінкових і соціальних наслідків та механізмів відновлення, а також принципи й практичні засоби травмоінформованого психосоціального супроводу отримувачів соціальних послуг.

Курс охоплює вивчення видів і проявів травматичного досвіду, гострих і пролонгованих травматичних реакцій, впливу травми на соціальне функціонування, комунікацію, сімейні та соціальні зв'язки, здатність звертатися по допомогу й користуватися соціальними послугами.

Предметом практичної підготовки є застосування психологічних знань у професійній діяльності соціального працівника: розпізнавання потреб, ризиків і ресурсів; первинна стабілізація та психосоціальна підтримка; травмоінформована комунікація; запобігання повторній травматизації; визначення меж професійної компетентності; перенаправлення до спеціалізованої допомоги; взаємодія з іншими фахівцями та підтримка професійної стійкості. При цьому травмоінформований підхід розглядається як наскрізний принцип організації професійної взаємодії, а не як окрема психологічна техніка, що передбачає врахування можливості травматичного досвіду без його обов'язкового розкриття та мінімізацію ризику додаткової шкоди.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ІК-1. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність працювати в команді.

ФК-2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.

ФК-3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проєктувати та моделювати соціальні ситуації, в тому числі на етапі раннього втручання.

ФК-4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.

ФК-5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

ФК-7. Здатність до професійної рефлексії.

ФК-11. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.

ФК-13. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

ФК-17. Здатність застосовувати травмоінформований підхід у соціальній роботі для розпізнавання наслідків післявоєнної травматизації та забезпечення безпечної, етично виваженої і чутливої до травми взаємодії, організації та надання психосоціальної підтримки та соціальних послуг особам, сім'ям, соціальним групам і громадам, які зазнали впливу воєнних дій.

ФК-18. Здатність сприяти соціальній реінтеграції та психосоціальному відновленню, посиленню соціальної стійкості, відновленню ресурсів і підтримці адаптації осіб, сімей, соціальних груп і громад у процесі поствоєнного відновлення на засадах соціальної інклюзії, міжвідомчої взаємодії та принципів сталого розвитку.

Результати навчання:

ПР-4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

ПР-8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

ПР-9. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

ПР-10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати раннє втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПР-11. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командування та координувати командну роботу.

ПР-15. Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.

ПР-18. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

ПР-21. Застосовувати травмоінформований підхід у соціальній роботі для розпізнавання наслідків післявоєнної травматизації, забезпечення безпечної, етично виваженої та чутливої до травми взаємодії, організації та надання індивідуальної, групової і громадської психосоціальної підтримки та соціальних послуг особам, сім'ям, соціальним групам і громадам, які зазнали впливу воєнних дій.

ПР-22. Організовувати та координувати процеси соціальної реінтеграції, психосоціального відновлення, підтримки адаптації та посилення соціальної стійкості осіб, сімей, соціальних груп і громад у процесі поствоєнного відновлення на засадах соціальної інклюзії, міжвідомчої взаємодії та принципів сталого розвитку.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Травмоінформований підхід у соціальній роботі: поняття, принципи, рівні застосування та професійні межі.

Тема 1.1. Психологічна травма та її вплив на соціальне функціонування

Поняття психологічної травми та травматичного досвіду. Співвідношення понять «травматична подія», «травматичний досвід», «травматична реакція» та «психологічна травма». Психофізіологічні та психологічні механізми реагування на травматичний досвід. Основні реакції на травму та їх можливий вплив на емоційний стан, когнітивні процеси, поведінку, комунікацію та здатність людини взаємодіяти із соціальним середовищем і користуватися соціальними послугами. Індивідуальні відмінності у сприйнятті та переживанні травматичного досвіду. Вплив віку, попереднього досвіду, соціального оточення, сімейної підтримки, доступності ресурсів та умов життя на наслідки травматизації. Травматичний досвід у різні періоди життя та його можливий вплив на соціальні ролі, міжособистісні взаємини й адаптацію. Психосоціальні наслідки травматизації: порушення соціальних зв'язків, ізоляція, недовіра, труднощі комунікації, зниження активності, проблеми доступу до послуг, освіти, зайнятості та інших ресурсів. Ресурсний потенціал соціального середовища, сім'ї, громади та соціальних зв'язків у подоланні наслідків травматичного досвіду. Розпізнавання ознак, які виходять за межі компетентності соціального працівника та потребують залучення психолога, психотерапевта, психіатра, лікаря або іншого профільного фахівця. Межі використання психологічних знань у соціальній роботі.

Тема 1.2. Травматичний досвід, психосоціальні наслідки та вторинна травматизація

Поняття травматичної та потенційно травматичної ситуації. Особливості переживання ситуацій війни, вимушеного переміщення, втрати, насильства, полону, окупації, руйнування житла та соціальних зв'язків. Вплив травматичних подій на відчуття безпеки, довіру, автономію, контроль над власним життям та здатність звертатися по допомогу. Динаміка травматичних реакцій та можливі варіанти адаптації. Фактори ризику та фактори захисту. Ресурси особистості та соціального середовища. Відновлення суб'єктності, автономії, соціальних зв'язків і здатності користуватися доступними ресурсами як важливі складові психосоціальної підтримки. Травмоінформований підхід як принцип професійної взаємодії у соціальній роботі. Основні принципи: безпека, довіра, прозорість, співпраця, вибір, автономія, розширення можливостей, недискримінація та культурна чутливість. Рівні застосування травмоінформованого підходу: взаємодія з отримувачем послуг, організація соціальної послуги, професійна команда та організаційне середовище. Запобігання повторній травматизації під час первинного звернення, оцінювання потреб, комунікації, документування та надання соціальних послуг. Принцип «не нашкодь» у травмоінформованій соціальній роботі. Недопущення примусового розкриття травматичного досвіду, стигматизації та інтерпретації поведінки людини виключно через призму травми. Вторинна травматизація, професійне виснаження, співчуттєва втома та ризики для фахівців соціальної сфери, волонтерів і близьких постраждалих. Чинники професійного ризику та ранні ознаки неблагополуччя. Профілактика професійного

виснаження: професійні межі, баланс навантаження, взаємопідтримка, командна робота, рефлексивна практика, супервізія та своєчасне звернення по професійну допомогу.

Змістовий модуль 2. Психологічні й психосоціальні наслідки травматичного досвіду: реакції, ризики, ресурси та вплив на соціальне функціонування.

Тема 2.1. Травматичний досвід військових, ветеранів та членів їхніх сімей.

Загальна характеристика травматичного досвіду в умовах війни. Особливості бойового досвіду військовослужбовців та його можливий вплив на психологічний стан, поведінку, міжособистісні взаємини та соціальне функціонування. Особливості адаптації військовослужбовців і ветеранів до зміни умов життя, соціальних ролей та цивільного середовища. Травматичний досвід, пов'язаний із пораненням, інвалідністю, втратою побратимів і близьких, вимушеним залишенням дому, полоном, насильством та іншими воєнними подіями. Можливі психологічні та психосоціальні наслідки: зміни почуття безпеки, довіри, контролю, ідентичності, життєвих планів, соціальних зв'язків та участі в житті громади. Особливості травматичного досвіду жінок-військовослужбовиць, ветеранок та жінок, які зазнали гендерно зумовленого насильства. Принципи безпечної, недискримінаційної та чутливої до гендерних і соціальних особливостей професійної взаємодії. Травматичний досвід членів сімей військовослужбовців і ветеранів. Вплив тривалої розлуки, невизначеності, втрати, зміни сімейних ролей і способу життя на сімейне функціонування. Особливості комунікації та взаємодії в сім'ях після повернення військовослужбовця з бойових умов. Ресурси військовослужбовців, ветеранів і членів їхніх сімей: сімейна підтримка, побратимство, ветеранські спільноти, професійні та громадські ресурси, соціальні послуги. Роль соціального працівника у створенні безпечного простору взаємодії та підтримці доступу до ресурсів і необхідної допомоги. Розпізнавання проявів, які можуть свідчити про потребу у спеціалізованій психологічній, психотерапевтичній, психіатричній, медичній або реабілітаційній допомозі. Межі компетентності соціального працівника.

Тема 2.2. Травматичний досвід цивільного населення та громад, постраждалих від війни

Соціально-психологічні наслідки масової та тривалої травматизації населення. Травматичний досвід цивільних осіб, які пережили бойові дії, обстріли, окупацію, вимушене переміщення, евакуацію, депортацію, втрату житла, майна, близьких і соціальних зв'язків. Особливості психосоціального функціонування населення на окупованих і деокупованих територіях. Наслідки тривалого перебування в умовах небезпеки, невизначеності, обмеження доступу до ресурсів і соціальних послуг. Проблеми відновлення довіри, соціальних зв'язків, відчуття безпеки та належності до громади. Травматичний досвід, пов'язаний із сексуальним насильством, катуванням, незаконним утриманням та іншими формами насильства. Принципи травмоінформованої взаємодії: безпека, конфіденційність, повага до гідності, контроль і вибір людини, недопущення стигматизації та повторної травматизації. Особливості взаємодії з різними віковими та соціальними групами. Тривожні, депресивні та інші психологічні реакції на травматичний досвід: загальна характеристика, можливий вплив на повсякденне функціонування, комунікацію та звернення по соціальну допомогу. Розмежування психологічних реакцій на травму та станів, що потребують спеціалізованої допомоги. Роль соціального працівника у первинному розпізнаванні проблеми, підтримці та перенаправленні. Переживання втрати, провини, безсилля та порушення життєвих планів. Феномен «провини вцілілого» та інші реакції, що можуть впливати на соціальне функціонування. Принципи підтримки без нав'язування інтерпретацій і без патологізації нормальних реакцій людини на надзвичайні обставини. Колективна та соціальна травма. Вплив масштабних травматичних подій на ідентичність, соціальну згуртованість, довіру, взаємодію між групами та відчуття належності. Особливості переживання травматичного досвіду в різних культурних і соціальних середовищах. Культурна чутливість у соціальній роботі та недопущення універсалізації травматичних реакцій. Ресурсний потенціал сім'ї, соціальних мереж, громадських організацій, локальних спільнот та інших соціальних ресурсів у подоланні наслідків травматичного досвіду. Завдання соціального працівника щодо підтримки соціального функціонування, доступу до послуг і ресурсів та своєчасного залучення спеціалізованої допомоги.

Змістовий модуль 3. Травмоінформована комунікація: безпека, довіра, вибір, інформована згода, конфіденційність.

Тема 3.1. Травмоінформована комунікація та первинна психосоціальна підтримка

Поняття та принципи травмоінформованої комунікації у соціальній роботі. Взаємозв'язок безпеки, довіри, прозорості, співпраці, вибору, автономії та розширення можливостей отримувача соціальних послуг.

Значення професійної комунікації для формування безпечного середовища та підтримки людини, яка може мати травматичний досвід. Встановлення контакту, представлення фахівця та пояснення мети взаємодії. Надання зрозумілої інформації про послугу, її межі та можливі подальші дії. Врахування права людини на вибір, відмову від взаємодії та визначення прийняттого для неї способу отримання допомоги. Первинна психосоціальна підтримка в межах професійної компетентності соціального працівника. Забезпечення фізичної та психологічної безпеки, орієнтація в ситуації, підтримувальна комунікація, активне слухання, емпатія, нормалізація реакцій без їх патологізації, визначення актуальних потреб і доступних ресурсів. Особливості комунікації з людьми, які перебувають у стані гострого стресу, розгубленості, тривоги або емоційного напруження. Принципи комунікації з дітьми, людьми похилого віку, особами з інвалідністю, військовими та ветеранами, внутрішньо переміщеними особами, постраждалими від насильства та іншими групами з урахуванням їхніх потреб і можливостей. Типові помилки травмонечутливої комунікації: тиск на людину щодо розкриття досвіду, надмірне розпитування, оцінювання, звинувачення, знецінення переживань, нав'язування рішень, використання стигматизуючої мови, створення хибних очікувань щодо результатів допомоги. Потенційний ризик повторної травматизації та способи його попередження. Особливості комунікації в ситуаціях невизначеності, втрати контролю та обмежених ресурсів. Надання достовірної, доступної та своєчасної інформації. Комунікація як засіб відновлення відчуття контролю, підтримки автономії та сприяння зверненню по необхідну допомогу.

Тема 3.2. Інформована згода, конфіденційність та професійні межі

Інформована згода в соціальній роботі: сутність, принципи та практичне значення. Право отримувача послуг на інформацію про мету, зміст, умови та можливі наслідки взаємодії. Особливості отримання згоди в умовах кризової ситуації, обмежених можливостей людини або підвищеного емоційного напруження. Конфіденційність як основа довіри у професійній взаємодії. Межі конфіденційності та випадки, коли інформація може або повинна передаватися іншим фахівцям чи установам відповідно до законодавства та професійних стандартів. Принцип мінімально необхідної інформації під час професійного обміну даними. Етичні аспекти документування травматичного досвіду. Принципи недопущення надмірного збору чутливої інформації, повторного розпитування та необґрунтованого поширення відомостей. Травмоінформоване документування та професійна комунікація між фахівцями. Професійні межі соціального працівника під час роботи з травматичним досвідом. Розмежування психосоціальної підтримки, соціальної роботи, психологічного консультування, психотерапії та психіатричної допомоги. Ознаки ситуацій, що потребують залучення профільного фахівця. Принципи безпечного перенаправлення та пояснення його необхідності отримувачу послуг. Міжпрофесійна комунікація та передача інформації з дотриманням прав людини, конфіденційності й професійної етики. Узгодження дій соціального працівника, психолога, психотерапевта, психіатра, медичного, реабілітаційного та інших фахівців. Особливості травмоінформованої комунікації в індивідуальній, сімейній, груповій та організаційній взаємодії. Підтримка автономії та суб'єктності отримувача соціальних послуг на всіх етапах професійного контакту.

Змістовий модуль 4. Особливості психосоціального супроводу дітей із травматичним досвідом

Тема 4.1. Травматичний досвід дитини: психологічні реакції, потреби та ресурси

Особливості переживання травматичних подій у дитячому та підлітковому віці. Вікові особливості реагування на травматичний досвід. Можливі емоційні, когнітивні, поведінкові, соматичні та соціальні прояви травматичних реакцій у дітей. Ознаки, які можуть свідчити про необхідність додаткової психологічної або медичної допомоги, та межі їх професійної інтерпретації соціальним працівником. Вплив травматичного досвіду на повсякденне функціонування дитини, навчання, гру, спілкування з однолітками, взаємодію з дорослими та сімейні відносини. Особливості переживання втрати близької людини, вимушеного переміщення, евакуації, обстрілів, окупації, насильства та інших воєнних подій. Потреби та ресурси дитини в ситуації травматичного досвіду. Значення стабільного дорослого оточення, безпечного середовища, передбачуваності, підтримки сім'ї, освітнього середовища та соціальних зв'язків. Роль гри, навчання, повсякденної діяльності та взаємодії з однолітками у підтриманні соціального функціонування дитини. Особливості підтримки дітей, які пережили насильство, вимушене переміщення, втрату, перебування в зоні бойових дій або окупації. Вікова та культурна чутливість. Недопущення стигматизації, звинувачення дитини та повторної травматизації. Особливості комунікації з дитиною щодо складних і травматичних подій. Пояснення подій зрозумілою для дитини мовою, підтримка відчуття безпеки та

можливості вибору. Особливості взаємодії з батьками та іншими значущими дорослими. Психоосвітня підтримка батьків щодо розуміння можливих реакцій дитини та способів безпечного реагування.

Тема 4.2. Професійна взаємодія соціального працівника з дитиною, яка має травматичний досвід

Особливості першого контакту соціального працівника з дитиною. Формування безпечного та довірливого середовища. Врахування віку, рівня розвитку, комунікативних можливостей, індивідуальних потреб та сімейного контексту дитини. Принцип найкращих інтересів дитини у професійній взаємодії. Травмоінформована комунікація з дитиною: безпека, передбачуваність, прозорість, вибір, повага до особистих меж та автономії. Особливості отримання згоди та залучення батьків або законних представників. Баланс між правом дитини на приватність, конфіденційність та необхідністю захисту її безпеки. Первинне виявлення потреб, ресурсів і факторів ризику без проведення соціальним працівником психологічної діагностики чи психотерапевтичної роботи. Спостереження за змінами у поведінці та соціальному функціонуванні дитини. Визначення ситуацій, які потребують консультації психолога, психотерапевта, психіатра, лікаря, фахівця з реабілітації або інших спеціалістів. Психосоціальна підтримка дитини в межах компетентності соціального працівника: стабілізація, підтримка повсякденної активності, відновлення соціальних зв'язків, сприяння безпечній участі в освітньому та громадському середовищі, доступ до соціальних послуг і ресурсів. Взаємодія з батьками та сім'єю. Підтримка батьківської компетентності, формування розуміння потреб дитини, сприяння конструктивній комунікації в сім'ї. Виявлення ресурсів сім'ї та можливих факторів, які перешкоджають відновленню безпеки й стабільності дитини. Принципи формування безпечного групового середовища, взаємопідтримки та недискримінації. Підтримка взаємодії з однолітками, соціальної включеності та відчуття належності. Особливості взаємодії соціального працівника з психологом та іншими фахівцями під час організації групової роботи. Особливості підтримки дітей із травматичним досвідом у закладах освіти, соціальних службах, громадах та інших середовищах. Забезпечення доступності послуг для дітей з інвалідністю, особливими освітніми потребами, порушеннями комунікації та іншими потребами. Професійні межі соціального працівника у роботі з дитячою травмою. Недопущення використання психотерапевтичних методів без відповідної професійної компетентності. Принципи безпечного перенаправлення та міждисциплінарної взаємодії.

Змістовий модуль 5. Психосоціальна підтримка військовослужбовців та ветеранів.

Тема 5.1. Гострі стресові реакції та психосоціальна підтримка військовослужбовців і ветеранів

Поняття гострої стресової реакції та гострого стресового розладу. Особливості реагування на надзвичайні та потенційно травматичні події. Індивідуальні відмінності у переживанні гострого стресу, його інтенсивності та тривалості. Вплив гострого стресу на емоційний стан, поведінку, комунікацію, прийняття рішень та соціальне функціонування. Особливості гострих стресових реакцій військовослужбовців під час виконання службових і бойових завдань, а також у період переходу до безпечнішого середовища. Принципи травмоінформованої психосоціальної підтримки людини у стані гострого стресу: безпека, стабілізація, передбачуваність, підтримка, відновлення контролю, повага до автономії та недопущення повторної травматизації. Особливості професійної комунікації. Первинна психосоціальна підтримка в межах компетентності соціального працівника. Визначення актуальних потреб, ресурсів та факторів ризику. Підтримка базового функціонування, доступу до соціальних ресурсів і необхідних послуг. Відмінність первинної психосоціальної підтримки від психологічного консультування, психотерапії та медичної допомоги. Ознаки станів, за яких необхідне залучення відповідного спеціаліста. Типові помилки: надмірне розпитування, примушування до детального опису події, знецінення переживань, нав'язування рішень, надмірна стимуляція. Ризики повторної травматизації. Подальша психосоціальна підтримка після гострої фази: відновлення повсякденної діяльності, соціальних контактів, доступу до послуг та ресурсів.

Тема 5.2. Психосоціальна підтримка ветеранів із тривалими наслідками травматичного досвіду

Поняття посттравматичних реакцій та їх можливий вплив на повсякденне, сімейне та професійне функціонування ветерана. Загальна характеристика ПТСР та інших психологічних наслідків травматичного досвіду. Розмежування діагностичної та соціальної компетентності. Роль соціального працівника у виявленні потреб і забезпеченні доступу до спеціалізованої допомоги. Особливості перших контактів із ветераном, який має тривалий травматичний досвід. Формування безпечної взаємодії, повага до автономії та особистих меж, прозорість професійних дій. Недопущення стигматизації ветерана через наявність психологічних труднощів. Вплив тривалих посттравматичних реакцій на соціальне функціонування: сімейні відносини, батьківські ролі, професійну діяльність, навчання, соціальні контакти, участь у житті

громади та користування соціальними послугами. Основні принципи психосоціального супроводу ветеранів: безпека, партнерство, повага до досвіду, автономія, вибір, ресурсність, недискримінація та орієнтація на відновлення соціального функціонування. Підтримка у відновленні повсякденної активності, соціальних ролей і життєвих перспектив. Особливості взаємодії з ветеранами з інвалідністю, пораненнями та іншими наслідками бойового досвіду. Забезпечення доступності соціальних послуг та інформації. Подолання бар'єрів у користуванні послугами та участі в суспільному житті. Психоосвітня робота щодо посттравматичних реакцій та можливостей отримання допомоги. Формування реалістичних очікувань щодо відновлення. Подолання стигми та бар'єрів звернення по психологічну й психіатричну допомогу. Міжпрофесійна взаємодія під час психосоціального супроводу ветеранів. Координація взаємодії соціального працівника з психологом, психотерапевтом, психіатром, лікарем, фахівцем із фізичної та психологічної реабілітації та іншими спеціалістами. Принципи перенаправлення та передачі необхідної інформації з дотриманням конфіденційності. Професійні межі соціального працівника під час роботи з ПТСР. Недопущення самостійного застосування психотерапевтичних методів без відповідної кваліфікації.

Змістовий модуль 6. Супровід ветеранів/ветеранок та осіб, що пережили полон/тортури

Тема 6.1. Комплексна психосоціальна підтримка ветеранів/ветеранок: потреби, сімейний контекст, ресурси та міждисциплінарна взаємодія

Специфіка соціальних і психосоціальних запитів ветеранів/ветеранок у процесі адаптації та повернення до цивільного життя. Вплив травматичного досвіду, поранень, інвалідності, хронічного болю, порушень сну та супутніх психологічних станів на повсякденне й соціальне функціонування, сімейні взаємини, професійну діяльність та участь у житті громади. Загальне розуміння коморбідності (ПТСР, депресивні прояви, проблемне вживання ПАР, хронічний біль) як підґрунтя для своєчасного визначення потреб та залучення відповідних фахівців. Травмоінформована організація підтримки ветеранів/ветеранок: безпека, довіра, прозорість, партнерство, вибір, автономія та розширення можливостей. Виявлення потреб, ризиків, ресурсів і бар'єрів доступу до допомоги; визначення меж компетентності соціального працівника та ситуацій, що потребують залучення психологічних, психотерапевтичних, медичних і реабілітаційних фахівців. Особливості підтримки ветеранів/ветеранок із хронічним болем, порушеннями сну та обмеженнями повсякденної активності: психоедукація, сприяння дотриманню рекомендацій фахівців, підтримка відновлення функціонування та доступу до відповідних послуг. Значення сім'ї, ветеранських спільнот, соціального оточення та ресурсів громади у процесі адаптації. Сімейна адаптація після повернення ветерана/ветеранки: трансформація сімейних ролей, очікувань і меж підтримки; труднощі комунікації та взаємної адаптації. Міждисциплінарна взаємодія у забезпеченні психосоціальної підтримки ветеранів/ветеранок. Підтримка автономії людини та її участі у визначенні пріоритетів допомоги

Тема 6.2. Психосоціальна підтримка осіб після полону/тортур: безпека, права, навігація послугами та соціальна реінтеграція

Особливості соціальної та психосоціальної підтримки осіб, які пережили полон, тортури та інші форми тяжкого травматичного досвіду. Загальні психологічні та соціальні наслідки такого досвіду для довіри, відчуття безпеки, комунікації, сімейних взаємин, повсякденного функціонування та взаємодії з державними й недержавними інституціями. Принцип «не нашкодь», недопущення повторної травматизації, стигматизації та примусового розкриття травматичного досвіду. Міжнародні гуманітарні та правозахисні стандарти підтримки осіб, які пережили полон і тортури, та особливості їх урахування в українській системі соціальної, медичної, психологічної та реабілітаційної допомоги. Право на гідність, безпеку, конфіденційність, інформацію, доступ до послуг і недискримінацію. Етичні межі роботи соціального працівника та особливості документування й передачі інформації. Навігація системою послуг: визначення актуальних потреб і пріоритетів; інформування про доступні соціальні, медичні, психологічні, реабілітаційні та інші послуги; підтримка доступу до них, відновлення документів, соціальних зв'язків, освіти, професійної діяльності та інших сфер соціального функціонування. Принцип мінімізації адміністративного навантаження на людину та недопущення ситуації, коли постраждала особа змушена багаторазово повторювати травматичний досвід різним службам. Стигма, дискримінація та бар'єри доступу до допомоги; особливості роботи з інституційною недовірою та негативним попереднім досвідом взаємодії із системою. Міжпрофесійна взаємодія з дотриманням конфіденційності та принципу мінімально необхідного обміну інформацією. Роль соціального працівника у відновленні соціальних зв'язків, доступу до ресурсів і послуг, підтримці автономії та поступовому поверненні людини до звичного соціального

функціонування. Межі професійної компетентності: відмежування соціального супроводу від психотерапії, медичної допомоги та спеціалізованої психологічної роботи.

Змістовий модуль 7 Планування психосоціального супроводу, міжпрофесійна взаємодія та етичне документування.

Тема 7.1. Планування психосоціального супроводу та визначення потреби у спеціалізованій допомозі

Принципи планування психосоціального супроводу осіб, які пережили травматичний досвід; зв'язок між результатами первинної оцінки потреб, ризиків, ресурсів і визначенням пріоритетів допомоги. Визначення цілей психосоціальної підтримки з урахуванням актуальної життєвої ситуації людини, її автономії, ресурсів, соціального функціонування та доступного середовища підтримки. Основні складові планування психосоціального супроводу: визначення потреб і пріоритетів; цілі та очікувані результати; доступні ресурси; доцільні форми психосоціальної підтримки; критерії перегляду. Принципи спільного прийняття рішень, інформованої згоди та участі людини у визначенні пріоритетів підтримки. Розмежування психологічної, психотерапевтичної, медичної, реабілітаційної та соціальної допомоги. Межі професійної компетентності соціального працівника у роботі з травматичним досвідом. Визначення ситуацій, що потребують залучення психолога, психотерапевта, психіатра, лікаря, фахівців із реабілітації або інших спеціалістів. Пояснення людині необхідності залучення іншого фахівця, дотримання інформованої згоди, конфіденційності та принципу мінімально необхідного обміну інформацією.

Тема 7.2. Міждисциплінарна та міжвідомча взаємодія і етичне документування психосоціального супроводу

Принципи командної роботи у психосоціальній підтримці осіб, які пережили травматичний досвід. Розподіл професійних ролей і відповідальності між соціальними працівниками, психологами, психотерапевтами, медичними та реабілітаційними фахівцями, педагогами, представниками служб захисту та іншими суб'єктами допомоги. Міжпрофесійна взаємодія як засіб забезпечення комплексності підтримки. Принципи ефективної професійної комунікації: чіткість ролей, спільне визначення цілей, своєчасний обмін необхідною інформацією та відповідальність за професійні дії. Особливості командної роботи з ветеранами/ветеранками, сім'ями, дітьми, внутрішньо переміщеними особами та особами, які пережили полон, тортури чи інші травматичні події. Урахування культурного, сімейного, соціального та інституційного контексту. Партнерська взаємодія з громадськими та недержавними організаціями. Етичне документування психосоціального супроводу: мета та принципи професійних записів; точність, об'єктивність, релевантність і мінімізація надлишкової інформації. Фіксація потреб, звернень, узгоджених дій та результатів взаємодії. Недопущення стигматизувальних, оцінних або діагностичних формулювань поза межами професійної компетентності. Конфіденційність, захист персональних даних та принцип мінімально необхідного обміну інформацією. Особливості документування чутливої інформації про травматичний досвід, сімейні обставини, стан здоров'я та інші дані. Етичні та правові підстави передачі інформації іншим суб'єктам допомоги. Запобігання повторній травматизації через надмірне або необґрунтоване документування та багаторазове відтворення людиною травматичного досвіду. Значення професійної рефлексії та командного обговорення складних професійних ситуацій.

Змістовий модуль 8. Індивідуальні, групові й громадські форми психосоціальної підтримки, групи взаємодопомоги та підхід «рівний — рівному».

Тема 8.1. Індивідуальні, групові та громадські форми психосоціальної підтримки

Форми та рівні психосоціальної підтримки в соціальній роботі: індивідуальна, сімейна, групова та громадська. Визначення доцільної форми підтримки залежно від потреб людини, її життєвої ситуації, рівня соціального функціонування, ресурсів, безпеки, доступності послуг та особливостей соціального середовища. Індивідуальна психосоціальна підтримка: встановлення безпечної професійної взаємодії, визначення актуальних потреб і ресурсів, підтримка у подоланні повсякденних труднощів, відновленні соціальних зв'язків, доступі до послуг і ресурсів громади. Межі індивідуальної підтримки в соціальній роботі та її відмежування від психологічного консультування, психотерапії й інших спеціалізованих втручань. Групові форми психосоціальної підтримки: групи взаємопідтримки, психоедукаційні групи, групи розвитку навичок і соціальної активності. Принципи формування груп, визначення спільності потреб, безпечного середовища, правил взаємодії, конфіденційності та добровільної участі. Особливості роботи з ветеранами/ветеранками, членами сімей, внутрішньо переміщеними особами, молоддю, батьками

та іншими групами, які зазнали наслідків війни. Громадські форми психосоціальної підтримки: створення безпечних просторів, соціальних мереж підтримки, ініціатив взаємодопомоги та локальних ресурсів. Залучення громад до підтримки соціальної інтеграції, відновлення соціальних зв'язків, участі та взаємної підтримки. Значення партнерства соціальних служб, громадських і благодійних організацій, ветеранських спільнот та інших ресурсів громади. Принципи доказовості та доцільності у виборі форм психосоціальної підтримки. Розмежування психосоціальної підтримки та спеціалізованих психологічних і психотерапевтичних втручань; критерії своєчасного залучення відповідних фахівців. Адаптація форм підтримки до культурного, вікового, сімейного, соціального та інклюзивного контексту без зниження її якості та безпеки.

Тема 8.2. Групи взаємодопомоги, підхід «рівний — рівному» та професійна стійкість соціального працівника

Групи взаємодопомоги як ресурс соціальної підтримки та відновлення: принципи функціонування, взаємність, добровільність, спільний досвід, горизонтальна підтримка та посилення суб'єктності учасників. Відмінність групи взаємодопомоги від психотерапевтичної, консультативної та професійної групи.

Підхід «рівний — рівному» (peer support): сутність, принципи та можливості застосування у роботі з ветеранами/ветеранками, членами сімей, внутрішньо переміщеними особами та іншими групами, які пережили наслідки війни. Роль досвіду «рівного» у формуванні довіри, зменшенні ізоляції, підтримці звернення по допомогу, відновленні соціальних зв'язків та розширенні доступу до ресурсів. Організація та супровід програм «рівний — рівному»: критерії залучення учасників, підготовка реєр-фахівців, визначення ролей і меж відповідальності, правила конфіденційності, етичні принципи та залучення професійної допомоги у ситуаціях, що виходять за межі компетентності. Запобігання вторинній травматизації, надмірному емоційному навантаженню та формуванню залежності від взаємодопомоги. Професійна стійкість соціального працівника у роботі з наслідками війни: вторинний травматичний стрес, професійне вигорання, compassion fatigue та накопичення професійного навантаження. Розпізнавання ознак перевантаження, професійні межі, баланс навантаження, супервізії та інтервізії як інструменти підтримки професійної діяльності. Практики професійної саморегуляції та відновлення: планування робочого часу, межі доступності, чергування видів діяльності, короткі відновлювальні практики, командна підтримка та регулярна професійна рефлексія.

Змістовий модуль 9. Планування, документування, моніторинг і оцінювання психосоціальних заходів.

Тема 9.1. Планування та організація психосоціальних заходів у соціальній роботі

Психосоціальні заходи як складова системи соціальної підтримки людей, сімей і громад, які зазнали наслідків війни та інших травматичних подій. Визначення цільової групи, потреб, ресурсів, соціального контексту та очікуваних результатів підтримки. Взаємозв'язок між індивідуальним запитом, потребами сім'ї, ресурсами громади та доступними соціальними послугами. Принципи планування психосоціальних заходів: орієнтація на потреби людини, безпека, доступність, недискримінація, участь, автономія, травмоінформованість, культурна чутливість та інклюзивність. Визначення мети, завдань, цільових груп, форм і методів роботи, необхідних ресурсів та очікуваних результатів. Планування індивідуальних, групових і громадських заходів психосоціальної підтримки. Вибір відповідного формату залежно від потреб і можливостей отримувачів послуг. Урахування особливостей ветеранів/ветеранок, членів сімей, дітей, внутрішньо переміщених осіб, осіб, які пережили полон/тортури, втрати та інші наслідки війни. Урахування доступних соціальних, психологічних, медичних, реабілітаційних, освітніх та громадських ресурсів. Визначення професійних меж соціального працівника та потреби у залученні інших фахівців. Планування безпеки психосоціальних заходів: оцінювання потенційних ризиків, створення безпечного середовища, правила конфіденційності, добровільність участі, можливість припинення взаємодії та порядок дій у ситуаціях, що виходять за межі компетентності соціального працівника.

Тема 9.2. Етичне документування, моніторинг і оцінювання результативності психосоціальної підтримки

Документування як інструмент забезпечення безперервності та якості соціальної роботи. Принципи професійного документування: точність, об'єктивність, релевантність, своєчасність, конфіденційність і мінімізація надлишкової інформації. Фіксація потреб, цілей, узгоджених дій та результатів взаємодії. Етичні та правові засади роботи з чутливою інформацією. Інформована згода, захист персональних даних, конфіденційність і принцип мінімально необхідного обміну інформацією. Недопущення

стигматизувальних, дискримінаційних, діагностичних або оцінних формулювань поза межами професійної компетентності. Особливості документування травматичного досвіду без необґрунтованого відтворення його деталей та ризику повторної травматизації. Моніторинг психосоціальних заходів: відстеження участі, доступності, своєчасності та відповідності заходів потребам отримувачів. Збір зворотного зв'язку від учасників, аналіз труднощів реалізації та своєчасне коригування психосоціальної підтримки. Оцінювання результативності психосоціальної підтримки: співвідношення запланованих і фактичних результатів; зміни у соціальному функціонуванні, доступі до ресурсів і послуг, соціальних зв'язках, участі та суб'єктивному відчутті підтримки. Використання якісних і кількісних показників без підміни соціальної оцінки психологічною або психіатричною діагностикою. Професійна рефлексія як складова якісної соціальної роботи: аналіз власних професійних рішень, меж компетентності та труднощів взаємодії.

Змістовий модуль 10. Програми психосоціального супроводу та оцінювання їх результатів

Тема 10.1. Проектування програм психосоціального супроводу: потреби, цілі, ресурси та логіко-результативна модель

Поняття та структура програми психосоціального супроводу в соціальній роботі. Взаємозв'язок між суспільними потребами, потребами цільових груп, ресурсами громади та завданнями соціальної роботи. Принципи людиноцентричності, травмоінформованості, інклюзивності, доступності, недискримінації та участі отримувачів послуг у проектуванні програм. Визначення цільової групи та її потреб; аналіз соціального контексту, ресурсів і бар'єрів. Проектування програм психосоціального супроводу для окремих цільових груп і громад. Визначення мети, завдань, очікуваних результатів, форм і заходів психосоціальної підтримки. Узгодження заходів із реальними потребами отримувачів та доступними ресурсами соціального середовища. Урахування людських, інформаційних, матеріальних та організаційних ресурсів, необхідних для реалізації психосоціальної підтримки. Залучення соціальних працівників, психологів, медичних та реабілітаційних фахівців, представників громад, громадських організацій та інших партнерів відповідно до змісту й потреб цільової групи. Особливості програм психосоціального супроводу ветеранів/ветеранок, членів їхніх сімей, осіб, які пережили полон/тортури, внутрішньо переміщених осіб, дітей, сімей та громад, які зазнали наслідків війни. Урахування індивідуальних і групових відмінностей, доступності середовища та ресурсів громади. Зв'язок психосоціальних програм із цілями сталого розвитку, зокрема ЦСР 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», ЦСР 10 «Зменшення нерівності» та ЦСР 11 «Сталий розвиток міст і громад». Роль соціальної роботи у забезпеченні соціальної включеності, доступу до підтримки та розвитку стійких грома

Тема 10.2. Моніторинг, оцінювання та забезпечення якості психосоціальних програм

Оцінювання відповідності психосоціальної програми потребам цільової групи, принципам травмоінформованості, доступності, інклюзивності, недискримінації та безпеки. Використання зворотного зв'язку від отримувачів підтримки для аналізу її результатів і вдосконалення змісту. Оцінювання результатів програм психосоціальної підтримки на рівні індивіда, сім'ї, групи та громади: зміни у соціальному функціонуванні, доступі до послуг і ресурсів, соціальній участі, відновленні соціальних зв'язків та суб'єктивній оцінці отриманої підтримки. Відмежування оцінювання результатів соціальної роботи від психологічної чи психіатричної діагностики. Використання стандартизованих інструментів оцінювання лише відповідно до їх призначення, професійної компетентності та контексту застосування. Принципи коректної інтерпретації даних, конфіденційності та недопущення стигматизації отримувачів послуг. Поєднання кількісних і якісних способів отримання зворотного зв'язку та оцінювання результатів. Аналіз досягнутих результатів, виявлених бар'єрів і невідповідностей та формулювання рекомендацій щодо вдосконалення психосоціальної підтримки. Адаптація психосоціальних програм і практик до потреб цільової групи та локального контексту. Принципи збереження травмоінформованості, якості та безпеки під час адаптації програм. Використання низькоінтенсивних і групових форматів психосоціальної підтримки у межах професійної компетентності соціальних працівників та за наявності відповідної підготовки. Етичні засади реалізації психосоціальних програм: пріоритезація потреб, справедливий доступ до підтримки, недискримінація, прозорість, участь представників цільових груп у прийнятті рішень, забезпечення можливості зворотного зв'язку та захисту прав отримувачів послуг.

Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Травмоінформований підхід у соціальній роботі: поняття, принципи, рівні застосування та професійні межі.												
Тема 1.1. Психологічна травма та її вплив на соціальне функціонування.	7	2	-	-	-	5	7	2	-	-	-	5
Тема 1.2. Травматичний досвід, психосоціальні наслідки та вторинна травматизація	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1	15	2	2	-	-	11	15	2	-	-	-	13
Змістовий модуль 2. Психологічні й психосоціальні наслідки травматичного досвіду: реакції, ризики, ресурси та вплив на соціальне функціонування.												
Тема 2.1. Травматичний досвід військових, ветеранів та членів їхніх сімей.	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 2. 2.Травматичний досвід цивільного населення та громад, постраждалих від війни	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 2	15	2	2	-	-	11	15	-	-	-	-	15
Змістовий модуль 3.Травмоінформована комунікація: безпека, довіра, вибір, інформована згода, конфіденційність.												
Тема 3.1. Травмоінформована комунікація та первинна психосоціальна підтримка	7	2	-	-	-	5	7	2	-	-	-	5
Тема 3.2. Інформована згода, конфіденційність та професійні межі	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 3	15	2	2	-	-	11	15	2	-	-	-	13
Змістовий модуль 4. Особливості психосоціального супроводу дітей із травматичним досвідом												
Тема 4.1. Травматичний досвід дитини: психологічні реакції, потреби та ресурси	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 4.2. Професійна взаємодія соціального працівника з дитиною, яка має травматичний	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8

[illegible]

Тема 8.1. Індивідуальні, групові та громадські форми психосоціальної підтримки	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 8.2. Групи взаємодопомоги, підхід «рівний — рівному» та професійна стійкість соціального працівника	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 8	15	2	2	-	-	11	15	-	-	-	-	15
Змістовий модуль 9. Планування, документування, моніторинг і оцінювання психосоціальних заходів.												
Тема 9.1. Планування та організація психосоціальних заходів у соціальній роботі	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 9.2. Етичне документування, моніторинг і оцінювання результативності психосоціальної підтримки	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 9	15	2	2	-	-	11	15	-	-	-	-	15
Змістовий модуль 10. Програми психосоціального супроводу та оцінювання їх результатів												
Тема 10.1. Проектування програм психосоціального супроводу: потреби, цілі, ресурси та логіко-результативна модель	7	2	-	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Тема 10.2. Моніторинг, оцінювання та забезпечення якості психосоціальних програм	8	-	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 10	15	2	2	-	-	11	15	-	-	-	-	15
Усього годин	150	20	20	-	-	110	150	6	4			140

Методи навчання та оцінювання програмних результатів навчання:

Програмний результат навчання	Тема	Методи навчання	Навчальне завдання / результат діяльності	Форми та методи оцінювання
ПР-4.	Теми 1.1, 1.2, 2.1, 2.2	Проблемна лекція; пояснення; евристична бесіда; навчальна дискусія; аналіз проблемних ситуацій; порівняння понять і концепцій; робота з	Систематизація понять «травматична подія», «травматичний досвід», «травматична реакція», «психологічна травма»; аналіз впливу травматичного досвіду на соціальне функціонування різних	Усне опитування; оцінювання системності та правильності пояснення понять; аналіз кейсу; тестування

		професійними кейсами	груп	
ПР-8.	Теми 3.2, 5.1, 6.1, 6.2, 7.1, 7.2	case-study; аналіз проблемних ситуацій; моделювання професійних ситуацій; рольова гра; ситуаційне навчання; алгоритмізація професійних дій; робота в малих групах	Прийняття професійного рішення у складному випадку: визначення ризиків, меж компетентності, необхідності перенаправлення; побудова безпечного маршруту психосоціального супроводу	Критеріальне оцінювання кейсу; спостереження за рольовою грою; оцінювання обґрунтованості професійного рішення; усний захист
ПР-9.	Теми 1.2, 8.2, 9.2	рефлексивне навчання; дискусія; аналіз професійних ситуацій; метод рефлексивного щоденника; супервізійне обговорення; робота в парах	Рефлексивний аналіз власних професійних меж і реакцій; визначення чинників професійного виснаження; розроблення індивідуального плану професійної стійкості	Оцінювання рефлексивного завдання; самооцінювання; взаємооцінювання; оцінювання усвідомленості професійних меж і відповідальності
ПР-10.	Теми 1.1, 1.2, 4.1, 4.2, 6.1, 7.1, 9.1	case-study; аналіз ситуацій; проблемно-пошуковий метод; ситуаційне моделювання; робота з картою потреб і ресурсів; алгоритмізація; навчальна дискусія	Аналіз соціального контексту випадку; визначення потреб, ресурсів і ризиків; формулювання мети та завдань психосоціального супроводу; розроблення індивідуального плану підтримки	Критеріальне оцінювання аналізу кейсу; оцінювання карти потреб/ресурсів; оцінювання плану супроводу; усний захист
ПР-11.	Теми 7.2, 8.1, 10.1	командне навчання; рольова гра; моделювання міждисциплінарної команди; робота в малих групах; мозковий штурм; кейс-метод; проєктний метод	Моделювання роботи міждисциплінарної команди; розподіл ролей і відповідальності; розроблення схеми координації соціальних, психологічних, медичних, реабілітаційних та громадських ресурсів	Спостереження за командною роботою; оцінювання розподілу ролей; оцінювання командного рішення; презентація та захист
ПР-15.	Теми 9.2, 10.1, 10.2	проблемна лекція; аналіз практичних прикладів; робота з показниками; ситуаційний аналіз; проєктний метод; практикум з моніторингу та оцінювання	Визначення показників процесу та результату психосоціальної підтримки; розроблення критеріїв оцінювання; побудова простої системи моніторингу; формулювання рекомендацій щодо покращення послуги	Критеріальне оцінювання системи показників; оцінювання логічності критеріїв; аналіз практичного продукту; презентація
ПР-18.	Теми 3.1, 3.2, 4.2, 6.2, 7.2, 8.2, 9.2	етична дискусія; аналіз професійних дилем; case-study; рольова гра; моделювання професійної взаємодії; рефлексивне навчання	Аналіз етичної дилеми; визначення меж конфіденційності та професійної компетентності; моделювання етичної комунікації; аналіз ризику повторної травматизації	Оцінювання вирішення етичного кейсу; спостереження за професійною поведінкою; рефлексивне завдання; взаємооцінювання
ПР-21.	Теми 1.1,	case-study; моделювання	Аналіз випадку з позицій	Комплексне

	1.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 7.1, 7.2, 8.1, 8.2	професійної взаємодії; рольова гра; тренування навичок травмоінформованої комунікації; аналіз ситуацій; робота в парах і групах; ресурсне картування; практикум	травмоінформованого підходу; моделювання безпечної комунікації; визначення потреб, ресурсів і ризиків; побудова маршруту психосоціальної підтримки; розроблення фрагмента індивідуальної/групової/громадської підтримки	критеріальне оцінювання практичного кейсу; рольова гра; оцінювання професійних навичок; аналіз практичного продукту; усний захист
ПР-22.	Теми 8.1, 9.1, 10.1, 10.2	проектний метод; проблемно-пошукове навчання; моделювання; командна робота; аналіз ресурсів громади; розроблення логіко-результативної моделі; презентація проєктних рішень	Розроблення моделі психосоціальної підтримки для визначеної цільової групи; планування індивідуальних, групових або громадських заходів; визначення ресурсів, партнерів, очікуваних результатів і показників	Критеріальне оцінювання програми; оцінювання логічності та реалістичності рішення; презентація; захист практичного продукту

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

✚ **Організація навчання.** Навчання передбачає лекції з мультимедійним супроводом, практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу. Освітній процес у дистанційному форматі здійснюється з використанням платформ Moodle та Zoom.

✚ **Практико-орієнтоване навчання.** Практичні заняття передбачають аналіз професійних кейсів, моделювання ситуацій соціальної роботи, роботу з картами ресурсів і бар'єрів, розроблення планів, фасилітаційні та рольові вправи, відпрацювання окремих технік, групове обговорення та структурований зворотний зв'язок. Підготовка до занять передбачає опрацювання рекомендованих джерел і матеріалів у Moodle та виконання визначених викладачем підготовчих завдань.

✚ **Самостійна робота.** Виконується відповідно до завдань, розміщених у Moodle. Для складних завдань надаються інструкції, алгоритми, шаблони або приклади. Результати можуть подаватися у формі письмових робіт, аналітичних матеріалів, карт ресурсів, планів, аналізу кейсів, презентацій або інших визначених навчальних продуктів.

✚ **Синхронна та асинхронна участь.** Пропущене заняття не звільняє здобувача від опрацювання відповідної теми та виконання передбачених навчальних завдань. За об'єктивних обставин може бути запропоновано рівноцінне асинхронне завдання, що перевіряє ті самі результати навчання та оцінюється за тими самими змістовими критеріями. Строки виконання завдань за потреби уточнюються індивідуально.

✚ **Безпека та доступність навчання.** В умовах повітряних тривог, обстрілів, перебоїв електропостачання та зв'язку, вимушеного переміщення, поєднання навчання з роботою або виконанням обов'язків із догляду передбачається можливість рівноцінного альтернативного опрацювання навчального матеріалу. У разі повітряної тривоги або іншої небезпечної ситуації здобувач має подбати про власну безпеку та перейти до безпечного місця; переривання участі в занятті з безпекових причин не має негативних наслідків. Здобувач не зобов'язаний публічно повідомляти подробиці особистих обставин; за потреби такі питання узгоджуються з викладачем індивідуально.

✚ **Психологічна безпека.** Виконання завдань не передбачає обов'язкового розкриття власного травматичного, сімейного чи іншого чутливого досвіду. Для виконання таких завдань можуть використовуватися навчальні кейси або змодельовані ситуації. Реальні професійні випадки використовуються лише у належно анонімізованому вигляді.

✚ **Академічна доброчесність та використання штучного інтелекту.** Здобувачі дотримуються принципів академічної доброчесності відповідно до законодавства України та чинних нормативних документів БДПУ.

Навчальні роботи виконуються самостійно з належним посиленням на використанні джерела та достовірним представленням результатів.

Інструменти генеративного ШІ можуть використовуватися для пошуку ідей, структурування матеріалу, створення чернеток, мовного редагування та інших допоміжних завдань, але не для підміни самостійного аналізу випадку, визначення потреб, ризиків і ресурсів, планування психосоціальної підтримки, формулювання висновків та обґрунтування професійних рішень.

Результати, отримані за допомогою ШІ, мають критично перевірятися здобувачем. Відповідальність за достовірність фактів і джерел, професійну коректність та остаточний зміст роботи несе здобувач.

Заборонено передавати системам ШІ персональні, конфіденційні та чутливі дані, а також неанонімізовану інформацію про реальних отримувачів соціальних послуг чи професійні випадки.

У разі використання в навчальній роботі текстів або інших об'єктів, згенерованих ШІ, здобувач зазначає факт, спосіб і мету його використання та застосований інструмент відповідно до чинних вимог БДПУ. Для оформлення декларації може використовуватися GAIDeT Declaration (<https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index-uk.html>). У разі встановлення порушення академічної доброчесності застосовуються наслідки та заходи академічної відповідальності, передбачені чинними нормативними документами БДПУ.

✶ **Неформальне та інформальне навчання.** Результати навчання, здобуті у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути визнані за умови підтвердження їх відповідності результатам навчання ОК або її окремим складникам. Визнання здійснюється відповідно до чинних процедур БДПУ.

✶ **Комунікація.** Навчальні матеріали, завдання та критерії оцінювання розміщуються у Moodle. Zoom використовується для синхронних занять і консультацій; Telegram/WhatsApp можуть використовуватися як додаткові канали оперативної комунікації. Консультації проводяться за графіком або за попереднім узгодженням із викладачем.

✶ **Оцінювання та дедлайни.** Оцінювання здійснюється відповідно до визначених у силабусі форм поточного та семестрового контролю і критеріїв оцінювання. Важливо дотримуватися встановлених строків виконання завдань. За наявності об'єктивних обставин, пов'язаних із безпековою ситуацією, перебоями зв'язку чи електропостачання або іншими обставинами, строки можуть бути уточнені за погодженням із викладачем.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне забезпечення — комп'ютер, ноутбук або мобільний пристрій із доступом до Інтернету, камерою, мікрофоном і засобами відтворення звуку; програмне забезпечення та електронні сервіси — Moodle БДПУ, Zoom, Microsoft Word і PowerPoint або їхні аналоги, Google-додатки та Canva, Інституційний репозитарій БДПУ та електронна бібліотека БДПУ; наочність — мультимедійні презентації, навчальні відео, електронні нормативні, методичні та інформаційні матеріали, навчальні кейси; шаблони аналізу потреб, ризиків і ресурсів, планування психосоціальної підтримки, травмоінформованого документування, планування та оцінювання психосоціальних заходів. Спеціалізоване технічне та платне програмне забезпечення не потрібне.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання результатів навчання здійснюється за 100-бальною накопичувальною системою та передбачає поточний і підсумковий контроль. Підсумковий контроль за освітньою компонентою здійснюється шляхом семестрового контролю у формі екзамену.

За результатами поточного контролю здобувач освіти може отримати максимально 50 балів, за результатами семестрового контролю у формі екзамену — максимально 50 балів. Підсумкова оцінка за освітню компоненту визначається як сума балів, отриманих за результатами поточного та семестрового контролю.

Для оцінювання та контролю результатів навчання використовуються різні форми, що дають змогу перевірити не лише засвоєння теоретичного матеріалу, а й здатність застосовувати його у професійно орієнтованих ситуаціях кризового консультування.

✶ **Поточний контроль**

У межах поточного контролю можуть використовуватися:

- **усний контроль** – відповіді та професійно орієнтоване обговорення, мозкова атака, аналіз кейсів, ділові та рольові ігри, під час яких здобувачі взаємодіють у змодельованих ситуаціях, наближених до професійної діяльності;
- **практичний контроль** – відпрацювання окремих елементів травмоінформованої професійної взаємодії та психосоціальної підтримки, моделювання професійних ситуацій, аналіз кейсів, потреб, ризиків і ресурсів, розроблення планів психосоціального супроводу та обґрунтування професійних рішень;
- **самоконтроль і взаємооцінювання** – рефлексія власної діяльності, оцінювання прийнятих професійних рішень, обговорення результатів роботи та peer-to-peer оцінювання;
- **тестовий контроль** – відкриті та закриті тестові завдання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу в межах поточного контролю;
- **оцінювання самостійної роботи** – аналіз наукових, нормативних і методичних джерел, виконання проблемних, аналітичних і практико-орієнтованих завдань.

Оцінювання спрямоване на перевірку розуміння теоретичних засад травмоінформованого підходу та психосоціального супроводу і здатності застосовувати їх на практиці: розпізнавати психологічні та психосоціальні наслідки травматичного досвіду та їх вплив на соціальне функціонування, визначати потреби, ризики й ресурси, вибудовувати безпечну травмоінформовану професійну взаємодію, планувати та реалізовувати індивідуальні, групові й громадські форми психосоціальної підтримки, обґрунтовувати професійні рішення, дотримуватися професійних та етичних меж, взаємодіяти з іншими фахівцями, здійснювати етичне документування, моніторинг та оцінювання результативності психосоціальної підтримки, а також професійну рефлексію.

Критерії оцінювання:

- розуміння теоретичних засад травмоінформованого підходу та здатність застосовувати їх у професійній ситуації;
- правильність, повнота та обґрунтованість виконання завдання;
- здатність аналізувати вплив травматичного досвіду на соціальне функціонування, визначати потреби, ризики й ресурси;
- здатність обговорювати та аргументувати професійні рішення;
- доцільність запропонованих форм і способів психосоціальної підтримки;
- здатність планувати психосоціальну підтримку з урахуванням потреб, ресурсів, соціального контексту та участі отримувача підтримки;
- чіткість, логічність і послідовність представлення результату;
- коректність використання професійної термінології;
- дотримання принципів безпеки, травмоінформованості, конфіденційності, професійної етики та меж компетентності;
- здатність до міжпрофесійної взаємодії та коректного документування психосоціальної підтримки;
- здатність оцінювати результати психосоціальної підтримки без підміни соціальної оцінки психологічною чи психіатричною діагностикою;
- самостійність виконання, професійна рефлексія та дотримання академічної доброчесності. 📌

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль					Поточна оцінка визначається шляхом переведення суми рейтингових балів, отриманих за ЗМ 1–10, у 50-бальну шкалу: загальна сума рейтингових балів ділиться на коефіцієнт 5, який дорівнює кількості кредитів ЄКТС ОК	Екзамен	Сума
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4	ЗМ 5		50	100
25	25	25	25	25			
ЗМ 6	ЗМ 7	ЗМ 8	ЗМ 9	ЗМ 10			
25	25	25	25	25			

Поточний контроль здійснюється за результатами виконання завдань, передбачених планами семінарських занять та самостійної роботи, зокрема індивідуальних завдань як її складника. Детальні описи

навчальних завдань, вимоги до їх виконання та критерії оцінювання за кожним видом роботи доводяться до відома здобувачів на початку вивчення відповідної теми та розміщуються на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ. За результатами поточного оцінювання здобувач може отримати максимально 50 балів.

Розподіл балів за поточну роботу

Вид навчальної діяльності	Денна форма	Заочна форма
Робота на семінарському занятті	0–5	0–5*
Самостійна робота	0–5	0–5 / 0–10*
Індивідуальне завдання як складник самостійної роботи	0–15	0–15
Максимум за тему	25	25

Примітка. Для заочної форми навчання розподіл балів за роботу на семінарському занятті та самостійну роботу залежить від наявності семінарського заняття з відповідної теми. Якщо семінарське заняття передбачено, робота на ньому оцінюється у 0–5 балів, самостійна робота — у 0–5 балів. Якщо семінарське заняття з теми не передбачено, відповідні 5 балів переносяться на самостійну роботу, яка оцінюється у 0–10 балів. Максимальна кількість балів за кожну тему для обох форм навчання становить 25 балів.

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних робіт тощо. Детальні описи навчальних завдань, вимоги до їх виконання та критерії оцінювання за кожним видом роботи доводяться до відома здобувачів освіти на початку вивчення відповідної теми та розміщуються на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ. За результатами поточного оцінювання здобувач може отримати максимально 50 балів.

Формула розрахунку поточної оцінки:

$$ПО = \frac{3M1 + 3M2 + 3M3 + 3M4 + 3M5 + 3M6 + 3M7 + 3M8 + 3M9 + 3M10}{5}$$

де:

ПО — поточна оцінка за освітню компоненту (максимально 50 балів);

3M1–3M10 — рейтингові бали, отримані здобувачем за відповідні змістові модулі курсу (максимально 25 балів за кожну тему);

5 — коефіцієнт переведення максимальної суми рейтингових балів за поточну роботу (250 балів), який дорівнює кількості кредитів у 50-бальну шкалу.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль передбачає семестровий контроль у формі екзамену та передбачає комплексну перевірку досягнення програмних результатів навчання за освітньою компонентою. Екзаменаційні завдання охоплюють зміст ОК та передбачають перевірку теоретичних знань, здатності аналізувати професійні ситуації, обґрунтовувати й застосовувати відповідні підходи, методи та технології соціальної роботи. Конкретні завдання, порядок проведення екзамену та критерії їх оцінювання доводяться до відома здобувачів до проведення семестрового контролю та розміщені в Moodle відповідного ОК.

Максимальна оцінка за екзамен – 50 балів.

Підсумкова оцінка за освітню компоненту становить максимально 100 балів і формується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю (максимально 50 балів), та балів, отриманих за результатами семестрового контролю у формі екзамену (максимально 50 балів).

Формула підсумкової оцінки за курс

$$ПО = \frac{3M1 + 3M2 + 3M3 + 3M4 + 3M5 + 3M6 + 3M7 + 3M8 + 3M9 + 3M10}{5}$$

де:

ПідО — підсумкова оцінка за освітню компоненту (максимально 100 балів);

ПО — поточна оцінка (максимально 50 балів);

Е — оцінка за екзамен (максимально 50 балів).

Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання та складає 50 балів. Повторне складання семестрового контролю здійснюється відповідно до встановленої в БДПУ процедури.

Шкала оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Основна:

1. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
2. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи : навч. посіб. Т. 1 / заг. ред. Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/430805.pdf>
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи : навч. посіб. Т. 2 / заг. ред. Н. Пророк. Київ, 2018. 240 с. URL: <https://www.osce.org/uk/node/430826>
4. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи : навч. посіб. Т. 3 / заг. ред. Н. Пророк. Київ, 2018. 236 с. URL: <https://www.osce.org/uk/node/430838>
5. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій : метод. посіб. / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко та ін. ; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : Логос, 2015. 207 с. URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2023/Kisarchuk_2015_207.pdf
6. Вакуленко С. М. Застосування травмоінформованого підходу в соціальній роботі з дітьми під час війни. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2025. № 1. С. 17–22. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-3>
7. Литовченко О., Литовченко О. Trauma-informed approach: relevance for Ukrainian social work. *Social Work and Education*. 2025. Vol. 12, No. 2. P. 224–231. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.2.8>
8. Столярик О. Переосмислення соціальної роботи через призму травмоінформованості. *Social Work and Education*. 2025. Vol. 12, No. 3. P. 424–443. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.3.11>
9. Столярик О., Семигіна Т. Повернутися з війни: психосоціальна підтримка ветеранів/-нок та членів їхніх сімей. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 1. P. 63–77. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.6>
10. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с. URL: <https://ispp.org.ua/2020/01/17/socialno-psixologichni-technologi%D1%97-vidnovlennya-osobistosti-pislya-travmatichnix-podij-zavantazhennya/>
11. World Health Organization, War Trauma Foundation, World Vision International. Psychological First Aid: Guide for Field Workers. Geneva : World Health Organization, 2011. 64 p. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241548205>
12. Inter-Agency Standing Committee. IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings. Geneva : IASC, 2007. 103 p. URL: <https://www.who.int/publications/m/item/iasc-guidelines-on-mental-health-andpsychosocial-support-in-emergency-settings>
13. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Practical Guide for Implementing a Trauma-Informed Approach. Rockville, MD : SAMHSA, 2023. Publication No. PEP23-06-05-005. URL: <https://library.samhsa.gov/sites/default/files/pep23-06-05-005.pdf>

14. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Trauma-Informed Care in Behavioral Health Services. Treatment Improvement Protocol (TIP) Series, No. 57. Rockville, MD : SAMHSA, 2014. Report No. (SMA) 14-4816. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK207201/>
15. Office for Health Improvement and Disparities. Working Definition of Trauma-Informed Practice. London, 2022. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/working-definition-of-trauma-informed-practice/working-definition-of-trauma-informed-practice>

Додаткові:

1. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім “Персонал”», 2017. 160 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0055804.pdf>
2. Блінов О. А. Види та напрямки психологічної допомоги психотравмованим військовослужбовцям. Вісник Національного університету оборони України. 2014. Вип. 4 (41). С. 168–173.
3. Буковська О. О., Гірченко О. Л. Сучасні напрямки психологічної реабілітації кризових станів, викликаних екстремальними ситуаціями. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Екологічна психологія. 2019. Т. VII, вип. 47. С. 19–27.
4. Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра пед. наук. Хмельницький, 2018. 559 с.
5. Омельченко Я. М., Кісарчук З. Г., Гурлева Т. С., Лазос Г. П. та ін. Застосування психотерапевтичних технологій у наданні допомоги постраждалим з проявами посттравматичного стресового розладу : практичний посібник / за ред. Я. М. Омельченко. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 256 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736404/>
6. Боярський Н., Єлфімова Ю., Макієнко Н., Черних О. Guide on the Educational Course of Trauma Informed Youth Work. Council of Europe, 2022. URL: <https://rm.coe.int/eng-trauma-informed-youth-work-yfdua-digital/1680aa9073>
7. World Health Organization. Doing What Matters in Times of Stress: An Illustrated Guide. Geneva : World Health Organization, 2020. 132 p. URL: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789240003910>
8. Inter-Agency Standing Committee. IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings: Checklist for Field Use. Geneva : IASC, 2008. 40 p. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789953026275>
9. Levenson J. Translating Trauma-Informed Principles into Social Work Practice. Social Work. 2020. Vol. 65, No. 3. P. 288–298. URL: <https://doi.org/10.1093/sw/swaa020>
10. Mersky J. P., Topitzes J., Britz L. Promoting Evidence-Based, Trauma-Informed Social Work Practice. Journal of Social Work Education. 2019. Vol. 55, No. 4. P. 645–657. URL: <https://doi.org/10.1080/10437797.2019.1627261>

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <https://bdpu.org.ua/>
3. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ <https://edu.bdpu.org/login/index.php>.
4. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>.
5. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>.
6. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>.
7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.
8. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: <http://hklib.npu.edu.ua/>.
9. Портал професійних психологів України «У психолога»: <http://upsihologa.com.ua/>.